

מכללת לוינסקי לחינוך
רשות המחקר, ההערכה והפיתוח

תכנית "מפתח" – הערכה
דוח מחקר/ הערכה
2009-15

שמות החוקרים:

ד"ר רחל שגיא

ד"ר חנה עזר

עוזרת המחקר:

אביבה אבידן

המחקר נערך בתמיכת התזמורת הפילהרמונית הישראלית
ומכללת לוינסקי לחינוך
בחסות אירית רוב, מנהלת תכנית "מפתח",
התזמורת הפילהרמונית הישראלית
ובסיוע ד"ר דוצ'י ליכטנשטיין, מנהלת פדגוגית של תכנית "מפתח" מטעם ביה"ס
לחינוך מוזיקלי-המדרשה למוזיקה במכללת לוינסקי

יולי 2009

© כל הזכויות שמורות לרשות המחקר, ההערכה והפיתוח

רשות המחקר, ההערכה והפיתוח, מכללת לוינסקי לחינוך, רח' שושנה פרסיץ 15

קרית החינוך תל-אביב, ת.ד. 48130 תל-אביב 61481.

פקס: 03-6901645 טל' מזכירות: 03-6902422 טל' חוקרים: 03-6901539

דוא"ל: mop@levinsky.ac.il אתר הרשות: www.levinsky2006.macam98.ac.il/mop07

תקציר

מחקר ההערכה המוצג בדוח המחקר מציג עמדות של תלמידים ושל מורים למוזיקה שמשותפים בתכנית "מפתח" 2009 כלפי ההיבטים השונים של התוכנית: ההכנה לקראת הקונצרטים, המפגשים הקאמריים עם נגני התזמורת הפילהרמונית והמנחה בבית הספר, והקונצרטים הסימפוניים בהיכל התרבות. כמו כן, בדק המחקר גם את שביעות הרצון של התלמידים מהשתתפותם בתכנית זו. במחקר השתתפו 409 תלמידים מ-9 בתי ספר מאזור המרכז מתוך 20 בתי ספר שמשותפים בתכנית, אשר נבחרו כך שיהיה ייצוג הן לרמה הסוציו-אקונומית של בתי הספר והן לאזור בו הם נמצאים (תל אביב והסביבה). במדגם 55.5% מהתלמידים מכיתות ה' ו- 44.5% מכיתות ו'. בנוסף הועברו שאלונים ל-28 מורים המלמדים בתוכנית. השאלונים שהועברו לתלמידים ולמורים בדקו את עמדותיהם כלפי ההיבטים של התכנית על סולם ליקרט בן 4 ו-5 דרגות. להלן עיקרי הממצאים.

עמדות תלמידים

1. שביעות הרצון של התלמידים מהשתתפות בתכנית "מפתח" הינה ברמה בינונית גבוהה (ממוצע 3 בסולם בן 4 דרגות), מעל לכל ההיבטים שנבדקו בשאלון.
2. שביעות הרצון מנובאת על ידי: העמדות כלפי הקונצרטים בהיכל התרבות, תפיסת הזיקה בין ההכנה בכיתה לקונצרטים בהיכל התרבות, תפיסת הזיקה בין המוזיקה לחיי בית הספר ותפיסת התרומה של האזנה למוזיקה. ככל שהרמה של מדדים אלה גבוהה יותר שביעות הרצון גבוהה יותר.
3. תלמידי כיתות ה' שבעי רצון מהשתתפות בתכנית "מפתח" במידה רבה יותר מתלמידי כיתות ו'. למרות זאת הכיתה כמשתנה איננה מנבאת את שביעות הרצון.
4. העמדות של תלמידי כיתות ה' גבוהות יותר מהעמדות של תלמידי כיתות ו' בכל המדדים שנבדקו.
5. תלמידים מנגנים שבעי רצון מהשתתפות בתכנית יותר מאלה שאינם מנגנים. עמדותיהם כלפי המפגשים בביה"ס עם הנגנים וכלפי הקונצרטים בהיכל התרבות יותר חיוביות מאלה שאינם מנגנים.
6. רמת שביעות הרצון של הבנים שאינם מנגנים נמוכה יחסית לבנות שמנגנות ואף אלה שאינן מנגנות. אין הבדלים בשביעות הרצון מהשתתפות בתכנית בין הבנים והבנות שמנגנים.
7. עמדותיהן של הבנות כלפי המפגשים בביה"ס עם הנגנים וכלפי התרומה של האזנה למוזיקה יותר חיוביות מהעמדות של הבנים.
8. המנחה במפגש עם הנגנים בביה"ס נתפס כמשפיע על הריכוז יותר מהמנחה בקונצרט בהיכל התרבות.

9. היצירות המהנות שנבחרו על ידי כ- 45% מהתלמידים הן 'מארש החתונה' מתוך 'חלום ליל קיץ' ו'ממבו וסקרצו' מתוך 'סיפור הפרברים'.
10. הנימוק העיקרי לבחירה של היצירות הללו על ידי כ- 70% מהתלמידים, מתמקד בסיבות הקשורות במאפיינים מוזיקליים כגון: הקצביות שלה, הגוון/משפחות כלים, וההשתתפות הפעילה בקונצרט.
11. לא נמצאו הבדלים בזיקה למצב הסוציו-אקונומי של בית הספר ברוב המשתנים

עמדות המורים

1. מפגשים עם הנגנים והמנחה בבית הספר - כל המורים מסכימים במידה רבה ורבה מאוד על כך שנוצרת אווירה אינטימית במפגשים והם מאורגנים היטב.
2. הקונצרטים - קיימת שביעות רצון רבה מהקונצרטים, והמורים חשים תחושת סיפוק גבוהה (ממוצע 4.89 בסולם בן 5 דרגות) מצפייה בתלמידים שלהם.
3. השתתפות המנהל – 50% מהמורים תופסים את השתתפות המנהל במפגשים במידה נמוכה.

המלצות

- להמשיך ולשמור על אופייה הייחודי של התוכנית הן מבחינת טווח הגילאים של התלמידים המשתתפים בה: כיתות ג'-ו', והן מבחינת ההיבטים המרכיבים אותה: הכנה, מפגשים, קונצרטים.
- לנסות לקרב את הבנים בעיקר אלה בכיתה ו' באמצעים דידקטיים יצירתיים לתוכנית. בהקשר זה, חשוב להשקיע בהבניה נוספת של התוכנית במהלך שלבי ההכנה, ולסגלה לאוכלוסיה חסרת קשב וריכוז.
- להרבות ביצירות בהן התלמידים משתתפים כדי להגביר את ההנאה.
- לבדוק מהן נקודות התורפה של היצירות שלא נתפסו כמהנות ולבדוק בדיקה מחודשת של מתודולוגיות ההוראה וגישות החשיפה אליהן.
- להביא לידיעת בתי הספר את תפיסת התלמידים בדבר ההשפעה של המוזיקה על חיי בית הספר ועל התרומה שלה על פי התלמידים.
- להגביר את המעורבות של הסמכות הבית ספרית, כגון המנהל, הן בתוכנית באופן גלובלי והן בשיעורים באופן ספציפי. מעורבות כזו תקטין את בעיות המשמעת ותחזק את מעמד המורים למוזיקה, המגיעים רק פעם בשבוע לכיתה.

- להביא לידיעת כל המורים המשתתפים בתכנית את החשיבות שבמילוי שאלוני ההערכה, שכן בעשותם זאת הם יכולים להיות שותפים לקביעת הכיוון, התכנים ומרכיבי ההשפעה של התכנית בעתיד.